

Ecologisch onderzoek

De Vaargeul in Tolkamer

In het kader van de Wet Natuurbescherming - soortenbescherming

Ecologisch onderzoek

De Vaargeul in Tolkamer

Beknopt overzicht van de inventarisatiegegevens in het kader van de
Wet Natuurbescherming

‘soortenbescherming’

In opdracht van:

Woonstichting Vryleve
Postbus 1
6916 ZG TOLKAMER
Contactpersoon: Dhr. M. Haverkamp

Uitgevoerd door:

Ecologisch Adviesbureau
Ecochore Natuurtechniek
Ruiterweg 8
7152 DE EIBERGEN
T 0544-350297
M 06-15904121
E info@ecochore.nl
I www.ecochore.nl

Onderzoeksgroepen: Quicksan (algemeen) en nader onderzoek naar vleermuizen en vogels.
Onderzoeksmethodiek: Auditieve (batdetectors Pettersson D240x, D500x, Anabat Walkabout en Batlogger M), visuele inspectie en geluidsnabootsing.

Auteur: A. Jissink
Collegiale toetsing: [redacted]
Veldwerk: R. Papendorp, [redacted] K. Weiland
en [redacted]

Datum: December 2021
Foto voorzijde: Projectwoningen aan de Vaargeul.

Correspondentie door Ecochore Natuurtechniek vindt uitsluitend plaats op digitale wijze of op FSC/PEFC gecertificeerd papier.

Ecochore Natuurtechniek is aangesloten bij Samenwerkingsverband Ecologie.

INHOUD

INHOUD	3
1. AANLEIDING EN DOEL	4
2. INVENTARISATIEOPZET EN GEBIEDSBESCHRIJVING	5
2.1 Onderzoeksmethodiek	5
2.1.1 Quicksan natuuronderzoek	5
2.1.2 Aanvullende ecologische onderzoeken	5
2.2 Doel onderzoek	6
2.3 Volledigheid inventarisatie	7
2.4 Gebiedsbeschrijving	8
2.5 Geplande werkzaamheden	8
3. ONDERZOEKRESULTATEN	9
3.1 Flora	10
3.2 (Broed)vogels	10
3.1.1. Huismus (<i>Passer domesticus</i>)	10
3.1.2. Gierzwaluw (<i>Apus apus</i>)	11
3.3 Herpetofauna en vissen	11
3.4 Zoogdieren	11
3.4.1 Grondgebonden zoogdieren	11
3.4.2 Vleermuizen	12
3.5 Ongewervelden	13
4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	13
4.1 Algemeen	14
4.2 Effecten	14
4.2.1 Flora	14
4.2.2 (Broed)vogels	14
4.2.3 Herpetofauna en vissen	16
4.2.4 Grondgebonden zoogdieren	16
4.2.5 Vleermuizen	16
4.2.6 Ongewervelden	17
5. CONCLUSIE	18
LITERATUUR	19
 BIJLAGEN	 20
BIJLAGE 1: GEBIEDSIMPRESSIE	21
BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART AANGETROFFEN SOORTEN	22
BIJLAGE 3: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING	23

1. AANLEIDING EN DOEL

Woonstichting Vryleve is voornemens de woningen aan De Vaargeul 1-11 (even en oneven) te slopen. Door verzakkingen zijn de woningen in een dermate slechte staat dat renovatie hiervan geen geschikte maatregel is.

Om aan de zorgplicht te kunnen voldoen, die gesteld wordt in de Wet Natuurbescherming, is aan Ecochore Natuurtechniek opdracht gegeven voor de uitvoering van een ecologisch onderzoek om zo de mogelijk negatieve effecten op flora en fauna in kaart te brengen. Op voorhand is ingeschat dat van vleermuizen en vogels (huismussen en gierzwaluwen) te weinig gedetailleerde en recente verspreidingsgegevens voorhanden waren waardoor nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk werd geacht. Om deze reden is naar deze soortgroepen nader onderzoek uitgevoerd.

Om de functie van het gebied voor vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen in kaart te kunnen brengen, is het ecologisch onderzoek uitgevoerd in de periode maart - september. Hierbij zijn verspreid over het zomerhalfjaar verschillende inventarisaties uitgevoerd door deskundigen op het gebied van deze soortgroepen.

Tijdens het aanvullende ecologisch onderzoek in 2021, is als doel gesteld de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Welke soorten maken gebruik van de locatie;
- Welke functie heeft het gebied voor betreffende soorten;
- Wordt bij de uitvoer van de ingrepen de Wet Natuurbescherming overtreden.

Dit rapport beschrijft de bevindingen en consequenties van zowel het quickscan onderzoek als het aanvullende onderzoek.

2. INVENTARISATIEOPZET EN GEBIEDSBESCHRIJVING

Voor het ecologisch onderzoek is een algemene quickscan uitgevoerd, aangevuld met gericht onderzoek naar vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen.

De toegepaste onderzoeksmethoden worden in onderstaande paragraaf nader toegelicht. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van deze soorten (zie Tabel 1). Gezien het opdelen van het plangebied in verschillende onderzoeksclusters en de onderzoeksinspanning en -methodiek, wordt verwacht dat er geen essentiële functies of soorten zijn gemist.

2.1 Onderzoeksmethodiek

2.1.1 Quickscan natuuronderzoek

Iedere diersoort en plantgroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om zo een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Dit onderzoek is gestart in de vorm van een quickscan. Er is zowel globaal gekeken naar de daadwerkelijk aanwezige flora en fauna, als naar de mogelijke waarden die het gebied herbergt in andere tijden van het jaar die tijdens een éénmalig bezoek niet kunnen worden vastgesteld.

Tijdens het onderzoek zijn de aanwezige ecotopen intensief geïnspecteerd op aanwijzingen van beschermde of Rode lijstgenoteerde flora en fauna.

Als aanvulling op het veldbezoek zijn verspreidings Tabellen en verspreidingsatlassen, met waarnemingen voor de locatie geraadpleegd op het voorkomen van beschermde of Rode Lijstgenoteerde soorten. Hierbij zijn, tenzij anders vermeld, waarnemingen tussen 2011 en 2021 opgenomen.

2.1.2 Aanvullende ecologische onderzoeken

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type: Pettersson D240x, Anabat Walkabout, Batlogger M en luisterkist D500x) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort kon worden bepaald, is een opname gemaakt op externe opname-apparatuur. Tijdens een groot deel van de bezoeken is, naast de standaard batdetector, de volledige tijd gebruik gemaakt van een Batlogger M of luisterkist D500x waarbij alle geluiden zijn opgenomen voor nadere analyse. Deze opnameapparatuur is met name gebruikt op plekken die moeilijk toegankelijk zijn gedurende de rondes of waar specifieke aandacht gewenst was bijvoorbeeld voor het vaststellen van aanwezigheid van laatvliegers of gewone grootoorvleermuizen binnen het specifieke cluster. Met behulp van de computerprogramma's Batsound, Batexplorer en Kaleidoscope, zijn de geluiden nader geanalyseerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen, is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd in de perioden mei-juli en augustus-september 2021. Het onderzoek is conform het vleermuisprotocol 2021 uitgevoerd. Het onderzoeksgebied is opgedeeld in onderzoeksclusters. Elk cluster is onderzocht door 1-2 onderzoekers per ronde om te kunnen voldoen aan de 75% norm. De opgedeelde clusters waren goed overzichtelijk doordat vanuit verschillende standpunten een groot deel van de projectwoningen inspecteerbaar was. Voor de volledigheid is tijdens verschillende onderzoeksmomenten gebruik gemaakt van een extra stationaire batlogger M om een volledig beeld te hebben van de aanwezige vleermuissoorten.

Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsaanblijfsel en gebiedsgebruik. De voorzomerbezoeken zijn uitgevoerd voor het in kaart brengen van kraam- en zomerverblijven. Tijdens de nazomerronden lag de nadruk op het in kaart brengen van balts- en paarlocaties en indicaties (onder andere door middernachtzwermen) voor winterverblijven.

Baltsende mannetjes van gewone dwergvleermuis vliegen veelal in de directe omgeving van de verblijfplaatsen waardoor de exacte paarlocatie niet met zekerheid te bepalen is. In het veld zijn de baltsvluchten geanalyseerd (met behulp van batdetector en nachtcamera) en zo reëel mogelijk op kaart ingetekend. In sommige gevallen zijn aanliggende/aantikkende mannetjes waargenomen waardoor op deze locaties de paarverblijven exact bekend zijn geworden.

De ochtendbezoeken in de voorzomer zijn uitgevoerd vanaf enkele uren voor zonsopkomst tot zonsopkomst.

De avondbezoeken in het voorjaar zijn gestart ruim voor zonsondergang tot enkele uren hierna. In alle clusters zijn 2 avondbezoeken (en 1 gedeeltelijk avondbezoek aansluitend aan de derde gierzwaluwronde) en een ochtendbezoek uitgevoerd.

De bezoeken in augustus en september zijn in de avond- en nachtelijke uren uitgevoerd waarbij het onderzoek minimaal 1 uur na zonsondergang is gestart.

Door het uitvoeren van verschillende avond-, nacht- en ochtendbezoeken, aangevuld met het gebruik van een stationaire batlogger M naast de standaard batdetectors om zo een maximale trefkans te verkrijgen, kan, gezien de onderzoeksinspanning en de verkregen verspreidingsgegevens, worden gesteld dat er een volledig beeld is gekregen van de functies van de deelgebieden voor alle soorten vleermuizen.

De gebruikte methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2013/2017 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereeniging.

Vogels - huismus en gierzwaluw en grondgebonden zoogdieren

Het onderzoek naar vogels en grondgebonden zoogdieren is uitgevoerd middels diverse gerichte bezoeken aangevuld met de onderzoeksmomenten naar vleermuizen. De bezoeken waren gericht op het in kaart brengen van aanwezige huismussen, gierzwaluwen, en (in mindere mate) steenmarter, eekhoorn en kleine marterachtigen. Hierbij is voornamelijk gezocht naar territoriale dieren, nestindicerend gedrag en sporen als uitwerpselen, prooiresten, haren, nesten en dergelijke. Door deze methoden, onderbouwd met de verkregen verspreidingsinformatie en literatuuronderzoek, kan worden gesteld dat een goed beeld van deze soorten in de deelgebieden is verkregen.

Voor beide vogelsoorten is in de clusters gericht onderzoek uitgevoerd naar vaste verblijfplaatsen. Voor deze soorten betreft dit de feitelijke nestlocaties.

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een visuele en auditieve inspectie waarbij gebruik is gemaakt van een verrekijker en voor gierzwaluwen met geluidsnabootsing. Overig materieel was niet noodzakelijk.

Huisumus

Voor huismus is gezocht naar territoriale mannetjes of nestindicerend gedrag zoals slepen met nestmateriaal, voervluchten of jonge vogels. Hiervoor zijn vanaf eind april 2 gerichte bezoeken in de beide clusters uitgevoerd met een tussenliggende tijd van circa 10 dagen. Ter aanvulling zijn gedurende alle overige onderzoeksmomenten naar andere soorten (gierzwaluwen en vleermuizen) aanvullende waarnemingen verricht en genoteerd.

Territoriale en nestindicerende waarnemingen, waaronder zingende mannetjes, slepen met nestmateriaal, voeren van jongen, roepende jongen onder dakpannen of vanuit de aanwezige nestkasten en paartjes in geschikt broedbiotoop, zijn hierbij gekarteerd.

Gierzwaluw

Voor het in kaart brengen van de nestlocaties van gierzwaluwen, is in de avonden, aangevuld met ochtendwaarnemingen tijdens vleermuisinventarisaties, gezocht naar gierende (groepen en individuen) en invliegende vogels onder (gevel)dakpannen, aanwezige nestkasten en dergelijke. De 3 gerichte bezoeken zijn circa 1 uur voorafgaande aan vleermuisonderzoek uitgevoerd waardoor vanaf het moment van starten met het vleermuisonderzoek eveneens nog enige tijd invliegende dieren konden worden genoteerd.

2.2 Doel onderzoek

In het onderzoek is beoordeeld of vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn en welke consequenties de werkzaamheden hebben op de feitelijke locaties en het duurzaam voortbestaan van de lokale populatie en individuen.

Voor vleermuizen en vogels geldt een uitgebreide toetsing indien vaste verblijfplaatsen, rustlocaties en broedlocaties worden aangetast. Deze toetsing wordt gehanteerd bij aanvragen voor ontheffingen of omgevingsvergunningen. Door het uitgevoerde onderzoek kunnen de volgende vragen beantwoord worden.

Beoordelingskader:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantingsplaats en rust- en / of verblijfplaats aangetast door de voorgenomen activiteiten?
- Is er een wettelijk belang?
 - Eén van de volgende belangen moet gelden voor vogels:
 - bescherming van flora en fauna (b)
 - veiligheid van het luchtverkeer (c)
 - volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
 - Eén van de volgende belangen moet gelden voor vleermuizen:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- Is er een andere bevredigende oplossing voor de volgende zaken:
 - de locatie
 - de inrichting op de locatie
 - de wijze van uitvoering van de werkzaamheden.
- Komt de gunstige staat van instandhouding van de landelijke populatie niet in gevaar?

Deze onderzoeksvragen zijn opgesteld door het voormalige ministerie van EL&I en beschreven in de soortenstandaarden van betreffende soorten. Sinds juli 2017 zijn de soortenstandaarden vervangen door kennisdocumenten per diersoort. In deze kennisdocumenten is eveneens de onderzoeksinspanning geformuleerd om gefundeerde uitspraken te kunnen doen omtrent aan- of afwezigheid en functionaliteit van het gebied voor betreffende soorten. Het uitgevoerde onderzoek is op deze soortenstandaards, in combinatie met de broedvogelmonitoringshandleiding van SOVON en het vleermuisprotocol 2017, gebaseerd. De huidige kennisdocumenten zijn vrij via internet verkrijgbaar via <https://www.bij12.nl/>.

In de tabel 1 zijn de specificaties van de onderzoeksmomenten weergegeven. Tijdens alle onderzoeksmomenten is gezocht naar aanwijzingen van alle te onderzoeken beschermde soorten. In tabel 1 is in de laatste kolom weergegeven welke soortgroep als basis van de betreffende onderzoeksronde diende.

2.3 Volledigheid inventarisatie

Quickscan natuuronderzoek

De inventarisatie is uitgevoerd middels een quickscan. Bij dit type natuuronderzoek wordt aan de hand van feitelijke veldwaarnemingen, literatuur en expert judgement een inschatting gemaakt van de mogelijke ecologische waarden van het gebied voor beschermde soorten planten en dieren. Hierdoor blijft het onderzoek een steekproef en zullen bepaalde soorten en functies niet zijn waargenomen, terwijl ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig kunnen zijn. Voor een meer volledig beeld zijn daardoor aanvullende inventarisaties uitgevoerd.

Aanvullende onderzoeken

De aanvullende onderzoeken zijn volgens de genoemde protocollen uitgevoerd. Een inventarisatie blijft echter uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet Natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (Zorgplicht, zie kader bijlage 3) van de Wet

Natuurbescherming. Wat betreft het (voor)onderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de houdbaarheid van verspreidingsgegevens aan een maximale periode zijn gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor zwaar/Europees beschermde soorten als vleermuizen en vogels, geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet drastisch veranderd waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan. Deze afweging dient door een ter zake kundig ecooloog of het bevoegd gezag te worden beoordeeld.

2.4 Gebiedsbeschrijving

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen de bebouwde kom van Tolkamer. Binnen het onderzoeksgebied liggen 11 woningen verdeeld over 2 woonblokken langs De Vaargeul.

Alle projectwoningen zijn opgetrokken uit gespouwde, bakstenen muren. De woningen hebben schuine, met pannen bedekte daken. De oneven woningen zijn meerlaags gebouwd. Langs de kopgevels liggen gevelpannen. aan de voorzijde zijn de woningen uitgebouwd met een gedeeltelijk schuine kap en plat dak. Zie foto's in bijlage 2. De even genummerde woningen zijn lage seniorenwoningen. Ook deze woningen zijn voorzien van een pannendak met gevelpannen.

De woningen hebben zowel een voor- als achtertuin met veel verharding. De overige delen zijn beplant met sierheesters en vaste planten.

Zie voor gebiedsligging figuur 1 en een gebiedsimpresie bijlage 1.

2.5 Geplande werkzaamheden

Het voornemen is alle woningen te slopen. Op de vrijkomende ruimte zullen nieuwe woningen worden gebouwd.

De werkzaamheden kunnen worden aangemerkt als Ruimtelijke Ingrepen. Op deze definitie is de afweging in het kader van de Wet Natuurbescherming (hoofdstuk 4) gebaseerd.

Bezoekdata	Tijd	Weersgesteldheid	Hoofdonderzoek
25-04-2021	dagbezoek	bewolking 6/8, droog, windkracht 1 NO, 10 °C	quickscan
27-05-2021	20:30 - 00:00	bewolking 7/8, droog, windkracht 2 NW, 13 °C	vleermuizen - kraam
27-06-2021	21:00 - 00:15	bewolking 6/8, droog, windkracht 2 O, 27 °C	vleermuizen - kraam
01-07-2021	03:15 - 05:30	bewolking 8/8, droog, windkracht 1 W, 14 °C	vleermuizen - kraam
15-08-2021	22:30 - 00:30	bewolking 6/8, droog, windkracht 1 ZW, 22-18 °C	vleermuizen - massazwerm-balts
27-09-2020	20:30 - 22:30	bewolking 8/8, droog, windkracht 2 NO, 16-13 °C	vleermuizen - massazwerm-balts
15-06-2021	20:45 - 23:45	bewolking 8/8, droog, windkracht 1 NO, 23 °C	3 ^{de} ronde gierzwaluw
25-04-2021	8:00 - 10:00	bewolking 6/8, droog, windkracht 1 NO, 10 °C	Huismus
13-05-2021	08:30 - 9:45	bewolking 6/8, droog, windkracht 1 NO, 20 °C	Huismus

Tabel 1. Bezoekdata en specificaties

Onderzoekers: R. Papendorp, [REDACTED] K. Weiland, J. Gelderblom en [REDACTED]

Figuur 1. Ligging plangebied.
Bron: Google Aearth.

3. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. Ter aanvulling op de onderzoeksresultaten zijn verspreidingsatlassen geraadpleegd voor het kilometerhok waarbinnen het plangebied is gelegen: 204-429.

In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en eventuele aanbevelingen beschreven. In bijlage 2 is een verspreidingskaart opgenomen met enkele aangetroffen, beschermde soorten. Voor een toelichting op de Wet Natuurbescherming wordt verwezen naar bijlage 4.

3.1 Flora

Binnen het plangebied zijn nauwelijks wilde plantensoorten aangetroffen. Een groot deel van het plangebied is verhard, beplant met sierplantsoen en gazon of bebouwd. Tussen de verharding en in de siertuinen, staan wilde vaatplanten als straatgras, paardenbloem, madeliefje, brede weegbree, kruipende boterbloem en gewone vogelmuur. In de voor- en achtertuinen staan diverse sierheesters, vaste planten en enkele coniferen.

De aangetroffen wilde vaatplanten zijn alle kenmerkend voor pionierssituaties, ruigten en bebouwde omgeving. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Gezien de intensiteit van de quickscan inventarisatie (eenmalig en in een kort tijdsbestek) is het mogelijk dat er plantensoorten zijn gemist. Aan de hand van de opbouw van het gebied zijn echter geen beschermde soorten te verwachten.

Literatuur

Verspreidingskaarten van Floron en verspreidingsdatabanken op internet laten geen beschermde soorten zien binnen de kilometerhokken en direct aangrenzende hokken waarin het plangebied gelegen is.

3.2 (Broed)vogels

Het quickscan onderzoek is uitgevoerd middels een eenmalig bezoek per deelgebied aan het begin van het vogelbroedseizoen. Tijdens dit bezoek is een indruk gekregen van de samenstelling van de aanwezige broedvogelsoorten in de directe omgeving.

De aanwezige ecotopen op de planlocatie en directe omgeving (bebouwing, tuinen en plantsoenen), bieden potentiële broedgelegenheden voor soorten uit ecologische vogelgroepen als:

- Struiken, struwelen en heggen
 - Bebouwing en overige groepen
- (uit: broedvogels en beheer - H. Sierdsema - SOVON)

Tijdens het quickscanonderzoek, en de aanvullende onderzoeken naar overige soortgroepen, zijn enkele vogelsoorten territoriaal binnen en rondom de deelgebieden waargenomen. Dit zijn soorten als koolmees, huismus, kauw, heggenmus, merel, houtduif en vink.

Alle onderzochte woningen zullen worden gesloopt. Doordat de gebouwen potentieel geschikte mogelijkheden bieden voor nestlocaties van gierzwaluwen en huismus, is nader onderzoek naar deze soorten uitgevoerd.

3.1.1. Huismus (*Passer domesticus*)

Binnen het plangebied en omgeving zijn verschillende territoriale waarnemingen van deze soort verricht. De waarnemingen binnen het plangebied betreffen zingende mannetjes op de projectwoningen. Bij de waarnemingen ging het in hoofdzaak om territoriale mannetjes zingend in de dakgoot of op de schoorsteen. Een maal is een vlucht met nestmateriaal waargenomen. Later in het seizoen zijn enkele voedselvluchten waargenomen. Deze waarnemingen zijn met name tijdens de gierzwaluwonderzoeksmomenten gedaan.

In bijlage 2 zijn de waarnemingen van de verschillende onderzoeksmomenten gebundeld tot het feitelijke aantal nestlocaties. Elke stip staat dus voor 1 nestlocatie.

Binnen het plangebied zijn in totaal 2 nestlocaties in de projectwoningen aangetroffen - zie bijlage 2. In beide gevallen betrof het waarnemingen van nestlocaties onder de dakpannen van de hoge woningen (oneven nummering). In de lage seniorenwoningen zijn geen nestlocaties aangetroffen. Ook in de directe omgeving zijn territoriale huismussen vastgesteld.

3.1.2. Gierzwaluw (*Apus apus*)

Het in kaart brengen van gierzwaluwen is met name uitgevoerd door het posten in de straten en bij de woningen. Het invliegen van gierzwaluwen is soms lastig waar te nemen doordat de dieren in hoge snelheid kunnen invliegen. Bij geschikte weersomstandigheden zijn oudere dieren, en ongepaarde dieren, vaak luid gierend in de wijken aanwezig. Hierbij worden de nestlocaties veelal meermalen raketings aangevlogen waardoor de trefkans aanzienlijk wordt verhoogd. Indien jongen aanwezig zijn onder de dakpannen, reageren deze vaak waardoor dit vanaf de buitenzijde is vast te stellen.

Door de kleine en overzichtelijke onderzoeksclusters, zoals gedefinieerd ten behoeve van het vleermuisonderzoek, kon de aan-/afwezigheid van nestlocaties goed in kaart worden gebracht.

Deze soort is niet binnen het onderzoeksgebied vastgesteld. In de woningen zijn geen nestlocaties van deze soort aanwezig. Boven de wijk is de soort wel aangetroffen echter zonder binding met de projectwoningen.

Literatuur

De atlas van Nederlandse broedvogels laat in de kilometerhokken en atlasblokken waarbinnen de deelgebieden liggen een groot aantal algemene broedvogels zien. Hierbij zijn ook enkele categorie 1-4 soorten als huismus, gierzwaluw, sperwer, steenuil, ransuil en buizerd.

3.3 Herpetofauna en vissen

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen verricht van soorten uit deze groepen. Voor beschermde reptielen en vissen ontbreekt het aan geschikt leefgebied en voortplantingshabitat binnen de strikte begrenzing van het plangebied.

Amfibieën

In de directe omgeving van het plangebied kunnen (tuin)vijvers en watergangen potentiële voortplantingsbiotopen bieden aan enkele amfibieënsoorten als bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander. Hierdoor kunnen zwerfende dieren binnen de clusters niet worden uitgesloten.

In de omgeving zijn enkele strikt beschermde soorten te verwachten, echter gezien de biotoop binnen het plangebied zijn deze soorten hier niet te verwachten. Strikt beschermde soorten zijn niet op dispersieafstand te verwachten.

Literatuur

De verspreidingskaarten van RAVON (*Reptielen, Amfibieën en Vissenonderzoek Nederland*) laten enkele beschermde soorten amfibieën en reptielen in het kilometerhok, en direct aangrenzende hokken, zien waarbinnen het plangebied gelegen is. Het betreft beschermde (vrijgestelde) soorten als kleine watersalamander en bastaardkikker. Van de strikt beschermde soorten zijn waarnemingen bekend geworden van kamsalamander, rugstreeppad en muurhagedis.

3.4 Zoogdieren

3.4.1 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens enkele veldbezoeken zijn foeragerende egels aangetroffen. Overige waarnemingen van grondgebonden zoogdieren zijn niet verricht.

De planlocatie, en de directe zone hier omheen, biedt voor enkele algemene zoogdiersoorten een potentieel geschikt leefgebied. Hierbij moet met name gedacht worden aan soorten als: ware muizen, (algemene) spitsmuizen, mol en konijn.

Naast voornoemde soorten is het aannemelijk dat het plangebied binnen het territorium van een steenmarter en mogelijk eekhoorn ligt. Voor kleine marterachtigen is het plangebied nauwelijks geschikt door het ontbreken van geschikt leefgebied. Door de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom en de hoge onderhoudsintensiteit van de aanwezige groenstructuren en tuinen binnen de plangrenzen, zijn verblijfplaatsen van kleine marterachtigen niet te verwachten. Zwerfende kleine marterachtigen vanuit het buitengebied of omliggende parken en groenstructuren zijn echter niet geheel uit te sluiten.

Voor de steenmarter zijn in de omgeving diverse gebouwen (met name de woningen en schuurtjes) die in potentie geschikte verblijfplaatsen bezitten. Hierdoor kunnen foeragerende dieren binnen het plangebied worden aangetroffen. Verblijfplaatsen van steenmarters zijn met regelmaat aan te treffen in gebouwen als schuren en woningen als ook in struwelen en takkenhopen en ruigten. Binnen het onderzochte plangebied (de projectwoningen, bergingen en tuinen) zijn geen waarnemingen bekend waardoor dergelijke verblijfplaatsen kunnen worden uitgesloten.

Boomnesten van eekhoorn zijn eveneens niet aanwezig. In opgaande groenstructuren in de ruime omgeving van het plangebied, zullen eekhoorns aanwezig kunnen zijn waardoor zwervende individuen binnen het plangebied kunnen worden aangetroffen.

Gezien het bovenstaande zullen eventuele waarnemingen van steenmarter en eekhoorn als ook kleine marterachtigen binnen het plangebied betrekking hebben op foeragerende of rondtrekken dieren.

Literatuur

In verspreidingsatlassen zijn geen meldingen bekend geworden van Nationaal beschermde (niet vrijgestelde) soorten conform artikel 3.10 alsmede de soorten onder Artikel 3.5 van de Wet Natuurbescherming.

3.4.2 Vleermuizen

Gezien de ecochore¹ van het plangebied en de ecologie van verschillende soorten vleermuizen, kan worden aangenomen dat het plangebied een onderdeel vormt in het leefgebied van verschillende soorten. Met name door de ligging binnen de bebouwde kom met enkele forsere groenstructuren op korte afstand, kan de planlocatie voor vleermuizen geschikt leefgebied vormen.

In de projectwoningen waren verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten op voorhand niet uit te sluiten. Voor geschikte verblijfplaatsen moet met name gedacht worden aan ruimten achter betimmeringen, spouwmuuren, daken, loodflappen en dergelijke.

Om aan- of afwezigheid van vleermuizen vast te kunnen stellen, is aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd.

Gedurende het onderzoek zijn 3 soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Hieronder worden de resultaten per soort en per functie behandeld.

Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)

Deze soort is tijdens alle bezoeken binnen en rondom het plangebied aangetroffen. De soort is vrij windgevoelig waardoor foeragerende en 'op route' zijnde dieren afhankelijk zijn van geleidende elementen als houtopstanden en gebouwen. De aantallen waren over het algemeen relatief laag. In bijlage 2 is de verspreidingskaart van aangetroffen soorten opgenomen. Voor de gewone dwergvleermuis zijn alleen indicatieve waarnemingen van de soort opgenomen, zoals verblijfplaatsen en balts/zwerm gedrag. Hierbij zijn geen losse waarnemingen op de kaart weergegeven.

Tijdens de avondbezoeken worden de eerste dieren vanaf zonsondergang waargenomen. Binnen het gehele plangebied wordt het aantal individuen op 3-5 individuen geschat. Langs de noordrand Boterdijk is een hoger aantal waargenomen. Deze dieren hebben echter geen binding met het plangebied.

Tijdens de avondronden is op één locatie een vermoedelijk uitvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen. Dit kon tijdens de avondtelling niet worden bevestigd.

Tijdens de ochtendtelling is bij deze vermoedelijke verblijfplaats een langdurig zwermende en vervolgens inkruipend mannetje aangetroffen. circa 10 minuten voor zonsopkomst vloog ene tweede individu na zeer kort zwermen eveneens onder dezelfde dakpan - zie foto 1. Hier is dus een zomerverblijfplaats van 2 dieren aanwezig.

Grote zomerverblijven of kraamverblijven ontbreken binnen het plangebied.

Gedurende de baltsonderzoeken is nauwelijks baltsgedrag van baltsende mannetjes waargenomen. De mannetjes van gewone dwergvleermuizen vliegen baltsend veelal in de directe omgeving van de paarlocatie. Hierdoor is het in kaart brengen van de exacte paarlocaties bij deze soort echter veelal vrij lastig. Aan de hand van de baltsvluchten die zowel met batdetectors als met nachtcamera's zijn waargenomen, is vastgesteld dat een baltsende mannetje een paarverblijf heeft in de directe omgeving en niet in de projectwoningen. De exacte paarlocatie is niet nader onderzocht.

¹ Een ecochore is een ruimtelijk begrensde ecologische eenheid, gekenmerkt door een inwendige heterogeniteit in een halfnatuurlijk of cultuurlandschap. Een ecochore bestaat uit een verzameling ecotopen; bijvoorbeeld de verschillende aan elkaar grenzende ecotopen op en rond een erf of binnen een specifiek landschapstype. Samen vormen deze ecotopen een gevarieerd landschap.

Tijdens de najaarsbezoeken is eveneens specifiek gezocht naar zwermgedrag en andere indicaties die kunnen duiden op een winterverblijf. Dergelijke activiteiten zijn niet aangetroffen.

Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)

Tijdens twee avondronden is 1 individu op route door De Vaargeul waargenomen. Vermoedelijk betreft het hetzelfde individu, vermoedelijk een mannetje, dat beide bezoeken zuid-noord vloog. Met zekerheid kan worden gesteld dat dit individu niet uit de projectwoningen afkomstig is. Voor het verhogen van de trefkans zijn aan de achterzijde van de woningen enkele stationaire batloggers geplaatst om aanwezigheid vast te kunnen stellen. Hierop zijn geen laatvliegers opgenomen waardoor kan worden gesteld dat binnen het plangebied de soort niet aanwezig is.

In de projectwoningen is geen verblijfplaats van deze soort aanwezig.

Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Deze soort is enkele malen tijdens verschillende onderzoeksmomenten aangetroffen. Alle waarnemingen betreffen overvliegende dieren zonder binding met het plangebied.

Van deze boombewonende soort kunnen verblijfplaatsen in de projectwoningen met zekerheid worden uitgesloten.

Literatuur

Verspreidingsatlassen van vleermuizen laten enkele vleermuissoorten zien binnen het plangebied en de kilometerhokken in de ruime omgeving: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger.

3.5 Ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten uit deze groep aangetroffen. De planlocatie is niet geschikt voor de meeste beschermde of Rode Lijstgenoteerde insectensoorten. Een groot deel van de beschermde soorten heeft een strikte binding met water of is afhankelijk van specifieke heischrale biotopen. Doordat dergelijke biotopen ontbreken zijn deze soorten niet te verwachten.

Foto 1: Kopgevel met gevelpannen - zomerverblijf van gewone dwergvleermuis.

4. TOETSING SOORTENBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

4.1 Algemeen

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De soortenbescherming zoals in deze wetgeving is opgenomen, is de opvolger van de Flora- en faunawet uit 2002. In deze wetgeving is de bescherming van soorten opgenomen in drie artikelen:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5
- Artikel 3.10

Artikel 3.1 beschrijft de vogelsoorten zoals opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn. Deze lijst omvat alle inheemse vogelsoorten. Verstoring of opzettelijke verontrusting van broedende vogels is niet toegestaan. Daarnaast zijn er enkele soorten die jaarrond gebruik maken van dezelfde broedlocaties of die afhankelijk zijn van specifieke locaties; deze locaties zijn jaarrond beschermd. Voor vogels is slechts ontheffing mogelijk voor belangen die betrekking hebben op bescherming van flora en fauna, veiligheid voor het vliegverkeer of volksgezondheid.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.5 betreffen soorten die zijn opgenomen in bijlage VI van de Europese Habitatrichtlijn, bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage I en het Verdrag van Bonn. Afhankelijk van de ingreep en het effect op beschermde soorten, kunnen nadere onderzoeken met toetsing aan de wetgeving noodzakelijk zijn. Bij eventuele negatieve effecten kan een ontheffing noodzakelijk zijn. De mogelijkheid voor ontheffing wordt getoetst aan de belangen zoals opgenomen in de Europese richtlijnen. Onder dit Artikel vallen bijvoorbeeld alle soorten vleermuizen die door de vermelding op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, Europese bescherming genieten. Soorten als bedoeld onder dit artikel worden in deze rapportage aangeduid als *strikt* beschermde soorten.

Soorten die vermeld staan in artikel 3.10 zijn soorten van nationaal belang. Voor deze soorten geldt een iets milder beschermingsregime. Daarnaast zijn per provincie enkele soorten op de vrijstellingslijst geplaatst voor belangen als ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer. Afhankelijk van de aard van de werkzaamheden of doelstelling, kunnen soorten binnen dit artikel zijn vrijgesteld van ontheffing of is nader onderzoek en ontheffing noodzakelijk.

Zie voor een uitgebreidere toelichting bijlage 4.

4.2 Effecten

In deze paragraaf worden de effecten van de werkzaamheden, zoals beschreven in paragraaf 2.5, op beschermde soorten getoetst aan de Wet Natuurbescherming.

4.2.1 Flora

Binnen het onderzoeksgebied zijn tijdens de quickscan geen beschermde plantensoorten waargenomen. Ook tijdens aanvullende onderzoeksmomenten naar andere soortgroepen zijn geen beschermde of Rode Lijstgenoteerde soorten vastgesteld. Van beschermde soorten zijn geen groeiplaatsen binnen het gebied te verwachten en ook niet bekend geworden in de literatuur. De locatie biedt geen geschikte groeiplaatsen voor beschermde vaatplanten waardoor deze kunnen worden uitgesloten.

Aangezien beschermde soorten ontbreken, is nader onderzoek of ontheffing niet noodzakelijk.

4.2.2 (Broed)vogels

Alle te verwachten vogelsoorten zijn beschermd krachtens de Wet Natuurbescherming en de Vogelrichtlijn. Ontheffing voor deze diergroep is in de meeste gevallen niet mogelijk.

Dit betekent dat het verstoren, verontrusten, doden en anderszins van vogels en nesten niet is toegestaan. Deze overtredingen zijn mogelijk door het uitvoeren van de geplande werkzaamheden. Voor vogels geldt dat deze tijdens de broedperiode het meest gevoelig zijn voor verstoring. De rest van het jaar zijn zij flexibeler en is de kans op nadelige effecten door de werkzaamheden voor de individuen aanzienlijk minder. Hierdoor is het sterk aan te bevelen buiten het broedseizoen te starten met de werkzaamheden waardoor bij aanvang van het broedseizoen het verstoringseffect op vogels minimaal is.

Globaal kan worden gezegd dat de broedperiode, voor de mogelijk aanwezige soorten, ligt tussen 1 maart en 15 juli. Hierbij dient wel te worden op gemerkt dat indien broedende vogels in een

andere periode van het jaar worden aangetroffen, hierbij zorgvuldig dient te worden omgegaan zodat verstoring van de broedende vogels wordt voorkomen.

Niet alle vogels maken jaarlijks een nieuw nest om te broeden. Een deel van de soorten gebruikt jaarlijks hetzelfde nest of dezelfde locatie om hun jongen groot te brengen. Ook zijn er soorten die jaarrond gebruik maken van vaste verblijfplaatsen. Voor deze soorten geldt dat de nest- of verblijflocaties jaarrond beschermd zijn en dat inzichtelijk gemaakt moet worden welke gevolgen de werkzaamheden voor deze soorten hebben.

Door het ministerie van LNV is een lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn: 'Aangepaste lijst beschermde vogelnesten' van het ministerie van LNV 2009 - zie ook bijlage 4. De nestlocaties en vaste verblijfplaatsen van de hierin beschreven soorten zijn ook in perioden beschermd als er tijdelijk geen gebruik van de nestlocatie wordt gemaakt. De betreffende soorten zijn verdeeld in 5 categorieën, zie bijlage 4.

Categorie 1-4 soorten

Huismus

Binnen het plangebied zijn tijdens het onderzoek in totaal 2 territoria/broedlocaties van huismussen in projectwoningen aangetroffen.

Gierzwaluw

Binnen het plangebied zijn geen broedlocaties van gierzwaluwen aangetroffen.

Overige broedlocaties van soorten uit categorie 1-4 zijn niet binnen het plangebied aanwezig.

Bij sloop van de woningen zullen de nestlocaties verdwijnen en kunnen broedende vogels worden verstoord. Deze ingreep is daardoor in strijd met Artikel 3.1 lid 2 van de Wet Natuurbescherming waardoor een ontheffing met compenserende en mitigerende maatregelen noodzakelijk is. Deze maatregelen, waaronder het afstemmen van de periode van uitvoering op de ecologie van de soort, compensatiemaatregelen tijdens en na de uitvoering en dergelijke, dienen in een ecologisch protocol te worden beschreven. Een en ander is maatwerk en afhankelijk van de daadwerkelijk uitvoering en mogelijkheden in de toekomstige situatie.

In het broedseizoen van 2021 kunnen broedlocaties van overige categorie 1-4 soorten worden uitgesloten.

Categorie 5 soorten

Binnen het plangebied zijn door de werkzaamheden effecten op soorten van categorie 5 niet uit te sluiten. Hoewel er geen broedlocaties voor soorten uit deze categorie zijn vastgesteld, kunnen de aantreffen soorten als koolmees, pimpelmees en spreeuw en nog enkele andere soorten uit deze categorie binnen het plangebied en de directe omgeving een territorium bezetten en kan het plangebied als foerageergebied en/of broedlocatie fungeren.

Voor deze soorten geldt dat indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, schade aan individuen, broedlocaties en het voortbestaan van lokale populaties niet te verwachten is. Doordat na de sloop en nieuwbouw weer tuinen en bebouwing aanwezig zijn, zal naar verwachting het plangebied weer een onderdeel in het leefgebied van deze soorten kunnen vormen waardoor een nadere afweging voor soorten uit deze categorie niet noodzakelijk is.

Door de aanwezigheid van nestlocaties van huismussen dienen voor de sloop van de woningen maatregelen getroffen te worden én dient een ontheffing te worden aangevraagd vóórdat de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

Indien de werkzaamheden *binnen* het broedseizoen worden uitgevoerd of indien er bomen met holten of nesten worden gerooid, kunnen aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat door de werkzaamheden broedende vogels worden verstoord. Dit dient door een ecooloog te worden beoordeeld.

4.2.3 Herpetofauna en vissen

Alle amfibieën en reptielen en enkele vissoorten zijn beschermd krachtens de Wet Natuurbescherming. Binnen het strikt genomen plangebied zijn geen geschikte voortplantingswateren voor vissen of amfibieën aanwezig en ook geschikt voortplantingshabitat voor reptielen ontbreekt. Doordat geschikte biotopen ontbreken, zijn geen zwaar beschermde vissen, amfibieën en reptielen te verwachten waardoor voor deze groep geen nadere inspanning noodzakelijk is. Eventueel rondzwervende, licht beschermde amfibieënsoorten, als gewone pad, kleine watersalamander en bruine kikker, vallen onder de vrijstellingsregeling waardoor geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk is.

Voor herpetofauna en vissen zijn geen nadere onderzoeken of ontheffing noodzakelijk voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

4.2.4 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens de veldbezoeken zijn enkele egels waargenomen. Overige soorten zijn niet vastgesteld. Het plangebied, in samenhang met omliggende groenstructuren (tuinen, laanbeplantingen en enkele parken), vormt in potentie geschikt leefgebied voor soorten als: ware muizen, woelmuizen, spitsmuizen, egel, mol en konijn. De meeste van deze (mogelijk) aanwezige soorten staan vermeld op de vrijstellingslijst van de provincie waardoor een vrijstelling geldt voor Ruimtelijke Ontwikkelingen en Ingrepen en geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk is. De egel staat in Gelderland eveneens op deze vrijstellingslijst.

Aanwezigheid van niet vrijgestelde soorten zoals kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en eekhoorn zijn tijdens het onderzoek niet vastgesteld. Gezien de ligging kan het plangebied een onderdeel vormen in het foerageergebied van deze soorten waardoor zwervende dieren kunnen worden waargenomen. De geplande renovatie zal echter geen effect hebben op het leefgebied of op het verwijderen of verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten. Ook zal de omgeving van het gebied blijven functioneren als potentieel foerageergebied waardoor geen nadere afweging ten aanzien van deze soorten noodzakelijk is.

Overige, niet vrijgestelde, soorten zijn redelijkerwijs uit te sluiten.

Doordat vaste verblijfplaatsen ontbreken, en er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn op strikt beschermde soorten, is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

4.2.5 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek zijn 3 soorten vleermuizen aangetroffen.

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Gewone dwergvleermuis

In de onderzochte woningen is 1 kleine zomerverblijfplaats aangetroffen van gewone dwergvleermuis. Overige verblijfplaatsen ontbreken - zie bijlage 2 voor een verspreidingskaart. De verblijfplaats is toegankelijk via de gevelpanen. Gezien de ecologie van de soort is het aannemelijk dat de dieren in de spouwmuur of net onder de gevelpanen de verblijfplaats hebben.

Door de geplande sloop van de woningen kan worden gesteld dat deze locatie zal verdwijnen. Deze ingreep is daardoor in strijd met Artikel 3.5 lid 4 van de Wet Natuurbescherming waardoor een ontheffing met compenserende en mitigerende maatregelen noodzakelijk is. Deze maatregelen, waaronder het afstemmen van de periode van uitvoering op de ecologie van de soort, compensatiemaatregelen tijdens en na de uitvoering en dergelijke, dienen in een ecologisch protocol te worden beschreven. Een en ander is maatwerk en afhankelijk van de daadwerkelijke uitvoering en mogelijkheden in de toekomstige situatie.

In beginsel is het van belang dat er geen moment sprake is van een verminderd aanbod aan vaste verblijfplaatsen. Hierdoor is het noodzakelijk dat ruim vóór de uitvoering van de werkzaamheden tijdelijke (of permanente) verblijfplaatsen in de directe omgeving worden aangebracht waarbij voldoende rekening kan worden gehouden met de gewinningstijd. Tijdens de nieuwbouw kunnen in de projectwoningen permanente maatregelen voor de soort worden getroffen. Een en ander dient te worden beschreven in een ecologisch werkprotocol/projectplan ter onderbouwing van de aan te vragen ontheffing. Verspreid over de deelgebieden zijn maatregelen noodzakelijk voor 1 zomerverblijf.

Laatvlieger en rosse vleermuis

Van deze soorten zijn geen verblijfplaatsen in het plangebied aanwezig. De voorgenomen sloop zal daardoor geen negatief effect hebben op de langs of over het plangebied vliegende dieren. Hierdoor zijn geen maatregelen voor deze soorten noodzakelijk.

Voor gewone dwergvleermuis is een ontheffing met compenserende en mitigerende maatregelen noodzakelijk. Voor de overige soorten zijn geen maatregelen noodzakelijk.

4.2.6 Ongewervelden

Het gebied is niet geschikt als voortplantings- en leefgebied voor beschermde en Rode lijstgenoteerde vlinders en overige insecten. Beschermde soorten zijn niet te verwachten aangezien de soorten van deze groepen veelal erg kritisch zijn op het biotoop.

Gezien het bovenstaande is geen nader onderzoek naar ongewervelden noodzakelijk.

5. CONCLUSIE

Woonstichting Vryleve is voornemens de onderzochte projectwoningen te slopen. Op de vrijkomende ruimte zullen nieuwe woningen worden gebouwd.

Door de mogelijke impact op beschermde soorten is binnen het plangebied een natuuronderzoek uitgevoerd in de vorm van een quickscan, aangevuld met gericht onderzoek naar verschillende soortgroepen. Aan de hand van de hierdoor verkregen gegevens, aangevuld met literatuuronderzoek, is een goed beeld ontstaan van de waarde van de planlocatie voor beschermde dier- en plantsoorten.

Flora

Er zijn geen beschermde soorten aangetroffen of te verwachten waardoor geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk is.

Vogels

In de projectwoningen zijn twee nestlocaties van huismus en geen nestlocaties van gierzwaluw aangetroffen.

Doordat door de sloop de beide huismusnestlocaties verloren zullen gaan, dienen maatregelen getroffen te worden én een ontheffing te worden aangevraagd vóórdat de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

Indien de sloop van de gebouwen, binnen het broedseizoen worden uitgevoerd (globaal genomen binnen de periode 1 maart-15 juli), kunnen maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat door de werkzaamheden broedende vogels worden verstoord of nesten worden vernield doordat diverse soorten als broedvogel in het gebied (woningen en tuinen) aanwezig kunnen zijn. Dit dient door een ecoloog te worden beoordeeld.

Herpetofauna en vissen

Voor herpetofauna en vissen zijn geen nadere onderzoeken of ontheffing noodzakelijk voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden. Voor het renoveren van de woningen is daardoor geen nadere afweging noodzakelijk.

Grondgebonden zoogdieren

Binnen het plangebied zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen van soorten uit deze groep aanwezig. Doordat vaste verblijfplaatsen ontbreken, en er geen significant negatieve effecten te verwachten zijn op strikt beschermde soorten, is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

Vleermuizen

Van gewone dwergvleermuis is in projectwoningen 1 zomerverblijf aanwezig. Overige verblijfplaatsen ontbreken.

Voor deze soort is in het kader van de Wet Natuurbescherming een ontheffing met compenserende en mitigerende maatregelen noodzakelijk voor het verwijderen van het zomerverblijf. Voor de overige soorten zijn geen maatregelen noodzakelijk.

Ongewervelden

Voor ongewervelden is geen nader onderzoek of ontheffing noodzakelijk.

Volledigheid onderzoek

Binnen het plangebied, zijn enkele natuuronderzoeken uitgevoerd. Samen geven deze onderzoeken een goed en volledig beeld van de aanwezigheid van (strikt) beschermde soorten. Aan de hand van de bevindingen van de onderzoeken, de samenstelling van de aangetroffen soorten en de onderzoeksinspanningen, kan worden gesteld dat er geen strikt beschermde soorten met een essentiële binding met de planlocatie zijn gemist. Hierdoor kan het natuuronderzoek als volledig worden beschouwd.

Gezien de geplande sloop is het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wet Natuurbescherming én het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen voor gewone dwergvleermuis en huismus noodzakelijk vóórdat met de feitelijke uitvoering kan worden gestart. De te treffen mitigerende en compenserende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden uitgewerkt.

Voor overige beschermde soorten zijn geen specifieke maatregelen noodzakelijk.

LITERATUUR

- www.minlnv.nl
- www.gelderland.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.verspreidingskaarten.nl
- www.ravon.nl
- www.floron.nl
- www.bij12.nl
- www.NDFF.nl

- H. Limpens et al. 1997; Atlas van de Nederlandse Vleermuizen - Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV-uitgeverij.
- Drs. E.J. Weeda et al. 2003; Nederlandse Ecologische Flora - Wilde planten en hun relaties. KNNV-uitgeverij.
- Sierdsema H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Gebiedsimpresie

Bijlage 2: Verspreidingskaart aangetroffen soorten

Bijlage 3: Toelichting Wet Natuurbescherming

BIJLAGE 1: GEBIEDSIMPRESSIE

1. Projectwoningen aan de oneven zijde van De Vaargeul. Hoge woningen met kopgevel en uitbouwen aan de voorzijde.
2. Achterzijde van de woningen.
3. Kilgoten aan de voorzijde.

4. Voorzijde van de Seniorenwoningen
5. Achterzijde seniorenwoningen

BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART AANGETROFFEN SOORTEN

Figuur 2: Overzichtskaart met vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en huismussen. Tussen haakjes staat het aantal verblijven in de projectwoningen. Alleen verblijfplaatsen in projectwoningen zijn weergegeven.

Vleermuizen

- ★ Zomerverblijf gewone dwergvleermuis (1)
- ⚡ paarverblijf gewone dwergvleermuis - (buiten plangebied)
- / Vliegroute laatvlieger

Huismus

- Nestlocatie huismus (2)

BIJLAGE 3: SOORTBESCHERMING - WET NATUURBESCHERMING

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de *intrinsieke waarde* van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in *Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming*.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 - lid 5

5. Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
 - a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
 - b. zij is nodig:
 - i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
 - v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
 - c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te wortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (ontheffingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.

Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaarrond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

● Boomvalk	(<i>Falco subbuteo</i>)
● Buizerd	(<i>Buteo buteo</i>)
● Gierzwaluw	(<i>Apus apus</i>)
● Grote gele kwikstaart	(<i>Motacilla cinerea</i>)
● Havik	(<i>Accipiter gentilis</i>)
● Huismus	(<i>Passer domesticus</i>)
● Kerkuil	(<i>Tyto alba</i>)
● Oehoe	(<i>Bubo bubo</i>)
● Ooievaar	(<i>Ciconia ciconia</i>)
● Ransuil	(<i>Asio otus</i>)
● Roek	(<i>Corvus frugilegus</i>)
● Slechtvalk	(<i>Falco peregrinus</i>)
● Sperwer	(<i>Accipiter nisus</i>)
● Steenuil	(<i>Athene noctua</i>)
● Wespandief	(<i>Pernis apivorus</i>)
● Zwarte wouw	(<i>Milvus migrans</i>)

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt. Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: "Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen" - 3 december 2016.